

..ישבתי זקופה מול הסירות הריקות. ידעתי שהמלחים מביטים בי

לא יכולתי לשלוט ברגשותי והייתי בוכה. תמיד הייתי מלווה אותו לנמל, אבל לא הייתי נשארת עד שהאניה תפליג. לא יכולתי לעמוד בזה. הייתי עוזבת כשהנווט היה מגיע, כדי לא לראות את האניה מתרחקת. ומאותו רגע, הייתי חיה בציפייה לשובו ולשיחות הטלפון והמכתבים, שאף פעם לא הכיבו. הוא הירבה לצלצל ולכתוב, ותמיד ידעתי היכן הוא, איך הוא מרגיש ומה הוא עושה. גם אני הייתי כותבת לו מדי יום.

★ ★ ★ סודות הניווט

תקופות המאזשרות בחינוך היו אלה שבהן הייתי מפליגה עמו ועם עופר. היה זה אחרי שהצטרף לחברת אופיר, וקיבל את הפיקוד על השלושה למספר הפלגות. לאחר מכן פיקד על האופיר, עליה שירת זמן רב, ושוב חזר להשלושה. בהפלגות התעניינתי מאוד בסודות המקצוע. הייתי שואלת אותו איך הוא יכול לקבוע את מקום האניה, כשמסביב רק ים ומעל רק שמים. הוא הראה לי איך משתמרים שים בקסטאנט, ונתן לי שיעורים בסבלנות עילאית. כאשר פגה סוף-סוף סבלנותו, הוא אמר: "אי אפשר ללמד את כל תורת הניווט לאדם שאף פעם לא למד את היסודות." או החלטתי להוכיח את עצמי באיזה ש' הוא שטה, שיהיה גם קרוב למקצוע שלו, ואולי גם יתן איזשהו סיכוי לעתיד. נרשמתי לקורס סוכני-הנסיעות מטעם משרד התיירות. מה גם שהיה לי ותק של שלוש שנות עבודה במשרד-הנסיעות בנתניה. אברהם התייחס לקורס דווקא כבהנה, בי מיוחד כשהתקרב החורף והוא לא רצה שאפליג איתו בעונת הסערות. על אחת כמה וכמה הוא הסכים, כשהתברר שאני שוב בהריון. דווקא עובדת ההריון די הירפתה את ידי לגבי הקורס, משום שחשבתי שלא אוכל להצליח — גם להיות לבד, גם להיות בהריון, וגם ללמוד. הוא לא רצה שאני אעבוד, טען שאנחנו ממילא מעט מאד ביחד, ושילדים ללא אבא זקוקים כל כך לאמם, שאני חייבת להקדיש כל זמני להם. מה עוד שהיו לנו תוכניות למשפחה גדולה: רצינו לפחות ארבעה ילדים. "אחרי זה", היה אומר לי, "כשהבן האחרון יהיה בן שנתיים לפחות, תלכי לעבוד. אם תוכלי ואם עוד תרצי."

★ ★ ★ "את האשה שצעקה?"

לדי מתוך דברי עד כאן אפשר להבין אקצת את הרקע לאותה שיחת-טלפון מתחנת-החוף של חיפה. ואת המישמעת ה- אוטומטית שהכריחה אותי לקבל כלשונם את דברי-ההסבר של החתנה, כאשר אמרו לי כי רק רוצים לשלוח לו מברק. לא יכולתי להרשות לעצמי לחשוב מחשבות מחרידות — אחרת אי-אפשר היה להיות. תמיד בסתמי בכושור כרבי-חובל, ובסיקור ליו הנכונים. ותמיד אמרתי לעצמי: לא יכול לקרות לו שום דבר. הוא יותר מדי אוהב אותנו כדי שלא יחזור אלינו. ואז, ביום רביעי בצהריים, ירדתי כמיני הגי לקנות את העולם הזה בקיוסק. על הדלפק היו מונחים גליונות ידיעות אחרונות של אותו יום. הכותרת קפצה אלי: "השלושה עם 18 אנשי-צוות במצוקה ליד חופי סרדיניה". היום הלכתי שוב לאותו קיוסק לקנות עתון יומי. בעל הקיוסק הכיר אותי מייד. "את אשתו של רבי-חובל של השלושה?" שאל אותי. "את שפתאום צעקת כשראית את הידיעה באתו יום?" אני לא זכרתי שצעקתי. הוא אומר שזכר את הבעת פני כשקראתי את הכותרת, ושלא יוכל לשכוח אותה לעולם.

★ ★ ★ שלא יתבייש בך...

הייתי עם ביסתי, מייד שלחתי אותה הביתה, אל הילדים. לקחתי את המונות הראשונה וירדתי למשרד החברה.

איתו. הוא לא נהג לדבר על השואה, אי על הסרגדיה האישית שלו בשנות המלחמה. על משפחתו שהושמדה כולה, ואשר ממנה נותרו רק הוא ואחותו שרה, הצעירה ממנו בשנתיים. אבל ידעתי, כי בהביטו בעופר, ראה את המשפחה קמה לתחייה.

משפחתו היתה משפחה גדולה. היו לו חמישה אחים. עם פרוץ המלחמה החליט אביו לפצל את המשפחה, על מנת שיהיה סיכוי כי לפחות משהו יינצל. הוא ליווה את שרה ואת אברהם, עם דודים, עד סיביר. אחר-כך חזר לפולין, לאשתו שהיתה חולה באותה זמן, וליתר שלושת הילדים שנותרו בבית. אברהם היה אז בן שבע. הוא הגיע ארצה עם ילדי טהראן, למוסד אהבה בקריית מוצקין. משם עבר לכדור, ובכרוא זמנו להתגייס — לחיל הים. כאשר הכרתיו כבר היה לו ותק של 11 שנה על הים, למרות שהיה עדיין צעיר יחסית — בן 29 בלבד.

★ ★ ★ שיבועה חודשי היום

חרי שנולד הבן הראשון, ידענו תקורפה נורמלית, כפי שראיתי בחלומות. היו אלה שבועת החודשים בהם למד אברהם בקורס לרבי-חובלים, שנערך אז בחיפה.

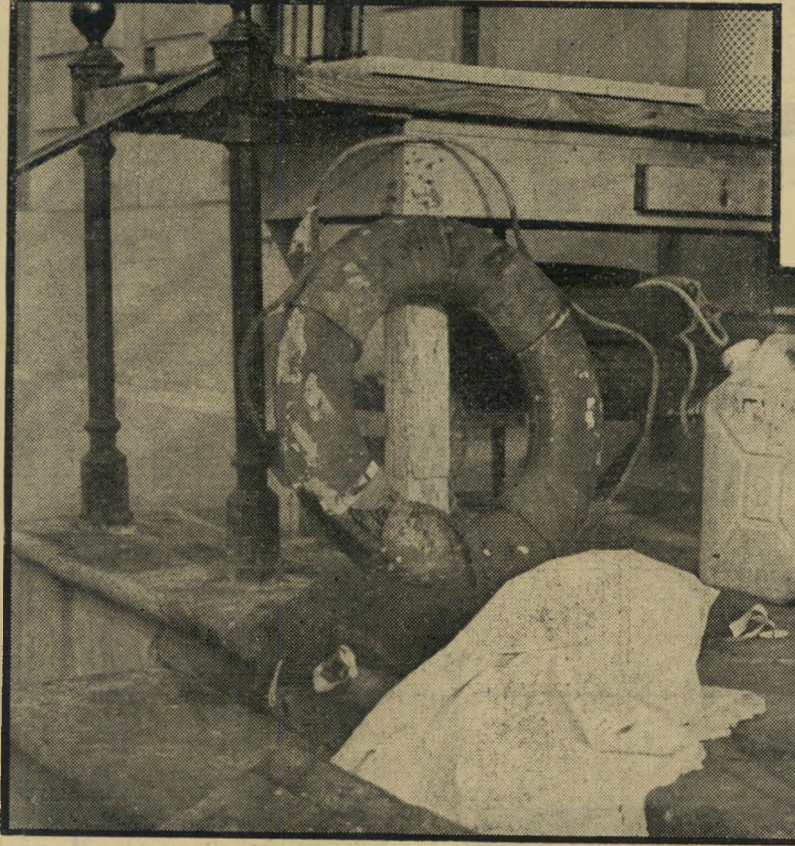
אנחנו לא מצליחים לאתר אותה בשום מקום. קיבלתי את ההסבר, חזרתי למיטה — וישנתי. כי למדתי מאברהם לא להיתפס לבהלה מיותרת.

★ ★ ★ לא אנשא לימאי!

כאשר הכיר אותי לראשונה הייתי פאניקרתית לא קטנה. הייתי מקימה מהור מה סביב כל דבר. הייתי חרדה ודואגת בלי סיבות מיוחדות. אבל חיים במחיצת רבי-חובל, במיוחד רבי-חובל כזה, עשו את שלהם. הכרנו על התיאודור הרצל, כשהפלגתי בי פעם הראשונה לחוף-לארץ. זה היה בספטמבר 1961, והוא שירת בה כחובל שני. היה לו כבר כרטיס של חובל ראשון, אבל באוניית נוסעים, כשיש לך כרטיס של קבר-ניט, אתה משרת כקצין ראשון, וכך הלאה. אני ילידת ירושלים. גדלתי רחוק מהים, ועד היום אני לא שוחה טוב. אחת מן החלטות-הנעורים שלי היתה, שלא אנשא לטייס או לימאי — כדי לא לסבול את הפרידות התכופות. אני אשה תלוויה. לא יכולתי אף פעם לראות את עצמי חיה בכבודות, או רחוקה מן האדם שאני אוהבת. אבל כשפגשתי את אברהם הראל — הסי-תבר שכוחה של האהבה גדול יותר מכוח ההחלטות הנכונות שמחליטים קודם לכן.

אברהם הראל על סיון פון השלושה. מאחוריו נראים סירת ההצלה, וגלגל הצלה.

הסברניט

השרידים

הפינקס האדום שלי מתחיל ביום שני בשחת-טלפון מבעלי. השעה היתה 8:30 בערב. אברהם שוחח על כל מיני דברים אישיים, ואחר-כך סיפר שהוא חצה את מיצר מסינה, ומקוה להגיע למרסיי ביום חמישי בצהריים. "אני חייב לסיים את ה' שיחה', הודיע לי לבסוף, מפני שאני מתקרב לחוף וחייב לצאת לתצפית." אלה היו המילים האחרונות ששמעתי מפיו. הייתי רגילה לשיחות כאלה. הוא נהג להתקשר בכל הזדמנות, מחרה-האלחוט של האניה וממלטים. והרבה מכתבים. ביום שלישי, בשעה 1:45 אחרי חצות, צילצל הטלפון בדירתנו. התעוררתי משנתי. קול הודיע לי: "מודברים מתחנת-החוף של חיפה. האם תוכלי למסור לנו פרטים על מקום הימצאה של האניה של בעלך?" בשלווה המתאימה לאשת רבי-חובל אמרתי להם כל מה שהיה ידוע לי, כתוצאה משיחת-הטלפון הקודמת עם אברהם, וחזרתי למיטה. אבל אחרי חמש דקות זה הציק לי מאוד. צילצלתי לתחנת-החוף ושאלתי מה הודיפות הוא, שבגללה הם מעירים אותי בשעה כזאת של הלילה. על כך ענו לי: "יש לנו מברק דחוף להעביר לאניה, ו-

מפית הנילוס שזוהתה עליידי יונה הראל. משמאל, נישטן על השולחן: אותו גלגל-הצלה הנראה בצילום העליון, לפני האסון. הצבע הכתום ירד, הגלגל נשחק — אך שמה של האוניה נשאר.

שנימשו מן הים על ידי חיל הים האיסלקי שעשה מאמצים רבים בתקווה למצוא ניצולים מאנשי הצחה. מימין: שני גיריקנים פלסטיים. במרכז:

כל אותה תקופה הוא ניסה לקבל עבור דה בחוף, אך לא מצא. עם גמר הקורס עלה כרבי-חובל על הליאורה. למרות שלא מקובל לתת פיקוד למי שזה עתה סיים את הקורס. בהפלגה הזאת לא נלחתי אליו. לא רציתי להפריע לו. אחרי ליאורה קיבל את הפיקוד על כרמלה.

★ ★ ★ כני פרידה — מוות קטן

אפשר להשוב, שאחרי תקופה כזאת הייתי צריכה להתרגל לחיים של אשת-ימאי. אבל לא התרגלתי אז — ולא עד הסוף המר. כני פרידה היתה מוות קטן. כשהוא היה בבית לא הייתי פותחת את הרדיו. היינו עוסקים מדי יחד. אבל כשהוא נמצא בהפלגה, לא היתה מהדורת-חדשות אחת שלא האנטי לה. תמיד היתה בי איונה חרדה. הייתי מתעניינת בתחזיות מזג-האוויר במקומות שבהם נמצא. בימים שהייתי שומעת על אסונות ימיים, הייתי מרגישה כאילו שזה קורה לי. כשהוא היה בבית, הייתי משתדלת לא הראות לו כמה גדול הסבל של היעדרו. אבל בהגיע היום האחרון של החופשה — לא יכולתי לשלוט בעצמי. ידעתי שאסור לא להפליג עצוב, ולזכור אותי בוכה. אבל

באיזה מקום קיויתי שאברהם ימצא לעצמו עבודה בחוף, ושנוכל להיות חיי משפחה תקינים. זאת גם היתה כוונתי: כשיתחתן ויקים משפחה, יירד מהים. התחתנו כעבור שנה. אבל תוך תקופה זו הספקנו להכיר איש את רעותו היטב, ול-הפליג מספר פעמים ביחד.

הוא היה אז קצין ראשון על הוולוס של שהם. החברה הבטיחה לו, שיוכל לקחת אותי ליריח-דבש בהפלגה הראשונה אחרי החתונה. באתי עם המזוודות, מוכנה לעלות לאניה, ואז הודיעו לו לפתע, שאין להם כל כוונה לאפשר לי להפליג. אחרי התחבטויות רבות, הוא החליט שהוא נשאר יחד איתי, ולא מפליג.

★ ★ ★ המשפחה קמה לתחייה

זה נגמר שירותו בשהם. הוא החל מפליג באוניות של חברת נתיבי הים התיכון, ואני עמו, כל הזמן. כבר בחודש אפריל הייתי בהריון, אבל המשכתי להפליג עד החודש השמיני. בינואר נולד עופר. אי-אפשר לתאר את התרגשותו של אברהם. את האושר! הוא ניבא בדיוק את התאריך שבו ייולד בננו. וכאשר נולד, לא ידע מה לעשות